

ПОЛИТИЧЕСКА СИСТЕМА НА РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ

Доц. д-р Мария Чавдарова

(Продължение от предишния брой)

Предмет на изследване на втората част на студията е влиянието на два фактора, определящи за стабилността на словенската политическа система: висока степен на икономическо развитие и референдумна демокрация.

1. Словения – икономически най-развита държава в Югоизточна Европа с толерантен социален и граждански диалог

По темп на икономическо развитие Словения е съизмерима с Унгария, Чехия и Полша, а по някои макроикономически показатели изпреварва държави от “стара” Европа, включително Гърция, която регистрира по-слабо изпълнение на Маастрихтските критерии за пълноправно членство в ЕС.

Словения е бедна на суровинно-енергийни ресурси и компенсира тяхната липса с добре развити промишлени отрасли. По данни на Европейската комисия производителността на труда в Унгария е 17.6 % от средното равнище на този показател за “стара” Европа, а за Словения той е 16 %. Очаква се през следващите 25 години тя да се повиши до 80 % от средната производителност в Западна Европа. Доходът на човек от населението в новите членки на Европейския съюз, в т.ч. Словения е 50% от средното равнище на този показател за 15-те страни членки на ЕС през 2006 г. Средната работна заплата през същата година в Словения е 1200 евро, докато минималната заплата, определена със закон, достига 522 евро. Около това ниво са пенсиите¹.

Словения заема 33-то място в света по конкурентноспособност. Всички балкански страни са след нея: Гърция – 38, България – 59, Хърватия – 61, Румъния – 63, Босна и Херцеговина – 81, Македония – 84, Сърбия и Черна гора – 89. Докато словенците получават по 3.01 евро на един работен час, на българите се плаща пет пъти по-малко – едва 60 цента².

¹ Дневник, 27.03.2007.

² Нова Македонија, 15.10.2001; 24 часа, 17.04.2004.

Около половината от населението на Словения е икономически активно /920 000/ – непостижим показател за останалите балкански страни. Словения е на първо място по още два показателя на “средната държава” /по Аристотел/: първо, само 6 % от заетите словенци работят в селското стопанство /в промишлеността – 40 % и в услугите – 55 %/ и второ, делът на населението под границата на бедността е равен на нула³. За разлика от България, чийто външнотърговски дефицит оказва натиск върху валутния борд на страната и създава проблеми на преминаването ѝ към системата на еврото, Словения има балансирана външна търговия със символичен дефицит за 2006 г.: износ – 20.4 млрд. евро и внос – 20.6 млрд. евро.

Ниската степен на инфлация от 2 % позволява на Словения да се присъедини към системата на еврото на 01.01.2007 г. Валутнокурсното колебание на долара към еврото е минимално: +0.10 / -0.16. Само за два месеца след присъединяване към еврозоната доларът е изтеглен от парично обращение при курс 239 долара за едно евро. Благоприятно е съотношението между външен дълг на страната и брутен вътрешен продукт – 29.1 % при допустими от Маастрихт 60 %⁴. За България този показател надвишава 60 % с тенденция към влошаване след пълноправното членство в ЕС през януари 2007 г. Същият извод се отнася за инфлацията, която не би трябвало да надвишава 1.5 % от средния показател за първите три страни членки на съюза с най-стабилни цени на дребно, но в годината на присъединяване на България към съюза тя е в рамките на 5-8 %.

Първите четири места във външнотърговската листа на Словения заемат държави членки на ЕС – Германия, Италия, Австрия и Франция – с общ дял в износа от 38.5 % и 62 % във вноса. Чуждестранните инвестиции за 2006 г. надхвърлят 10 млрд. евро и са най-високите на глава от населението в ЕС. Заради по-стабилните производствени показатели големи инвеститори от чужбина предпочитат да влягат в държавния, а не в частния сектор. Този извод може да се отнесе към тезата за “остатък от комунистическата практика на работническо самоуправление” /според либерална оценка/ във всички постюгославски държави. Основната част от словенската икономика продължава да се развива в държавния сектор, който предизвиква по-голямо доверие у частните инвеститори, отколкото производствени предприятия на частния сектор.

Правителствена програма от 2004 г. предвижда ускорена приватизация на големи държавни предприятия. Със същата цел се създава Комитет за икономическа реформа с ранг на министерство. Това

³ www.world66.com/europe/slovenia/economy,28.07.2007.

⁴ Симеонов, К., Инфлационното предизвикателство за България преди членството в еврозоната, Икономическа мисъл, 1, 2007, с. 80-98.

обаче не пречи в период на трансформация на собствеността чуждестранните инвестиции в държавни предприятия да нарастват. Капиталът предпочита по-високата възвращаемост, а не статута на предприятието – частно или държавно. Инерцията от положителни ефекти на работническото самоуправление в производствените предприятия предпазва словенски предприятия от дестабилизационни елементи на трансформационния период, характерни за други бивши социалистически страни. Основни акционери в много предприятия, продадени на чужди фирми, са работниците в тези предприятия. Има случаи, в които най-малкият миноритарен акционер – бивш и настоящ работник в словенско предприятие – продава 3818 акции на обща стойност 640000 евро. Тази практика е характерна и за приватизацията на други постюгославски държави. На 10 ноември 2003 г. белгийската фирма „Интербру” закупува 642 865 акции на сръбска пивоварна при цена 167.64 евро едната. Пивоварната пуска на фондовата борса общо 1 950 000 акции, от които миноритарните собственици – работници и пенсионери с трудов стаж в пивоварната, притежават 1 934 000 акции⁵.

Стабилната позиция на работниците в приватизираните предприятия е резултат от инерцията на гарантираните от конституцията на СФРЮ права на основната форма на самоуправление – организацията на обединен труд. Членове 10-74 от конституцията регламентират участието на работниците в процеса на вземане на решенията в икономическата и политическа система. Работническият съвет е основен орган на обединения труд. Той се състои от делегати, избрани от самите работници и носещи отговорност пред тях. Мандатът на административните органи се контролира от работническия съвет. В началото на 80-те години в работническите съвети на СФРЮ са избрани около 500 хил. делегати⁶. Друга форма на работническо самоуправление е общото събрание, в което участват всички заети в предприятието или организацията. Събранията се провеждат по производствен и териториален принцип. Те избират кандидати за органите на икономическата и политическата система.

Лидери на словенски предприятия и организации успяват да намерят баланса между промяната и приемствеността и да не унищожават целия опит от периода на самоуправлението по идейни причини в името на полиархията. По този начин те успяват да се справят с едно от предизвикателствата на мениджмънта през XXI век – **лидерство на промяната**, анализирано от Питър Дракър в книгата му “Мениджмънт предизвикателства през XXI век”. При разграждане на авторитарната

⁵ Как предприятията в Бачка успяха да станат символ на приватизацията, Караван, дек., 2003, с. 22.

⁶ СФРЮ, Наука, М., 1985, с. 29.

политическа система словенците запазват практически методи и средства на ефективно управление, които функционално са извън главното отношение на политиката – властта. Това е отговорът на въпроса защо с все още неразграден, но ефективен държавен сектор Словения успява да изпълни икономическите критерии от Маастрихт по-добре от държави с 90 % частна собственост. В този смисъл е неоснователен изводът на политолога Светослав Малинов за безалтернативността на връзката частна собственост – гражданско общество. Измисленото от автора **“източно” разбиране** /кавичките са негови/ на гражданското общество пренебрегва икономическите въпроси и придава на това общество силно колективистична окраска⁷. В подкрепа на тезата си Св. Малинов привежда мнението на Майкъл Кенеди, че колективистичното гражданско общество в постототалитарна Европа е отчуждено от държавата и от идеята за автономната и зависеща само от себе си личност, върху която е опряно западното разбиране за гражданското общество /тук понятието **“западно”** е без кавички по идейни причини, защото то е правилното разбиране за гражданско общество/.

Политологът задава серия въпроси, които обявява за риторични: 1. Дали пространството на гражданското общество е възможно да съществува без понятие за гражданска свобода и автономност? 2. Не е ли в крайна сметка институцията на частна собственост задължителна характеристика на всяко подобно пространство и не е ли тя начало на човешката автономност? 3. Не е ли пазарната икономика единствената среда, в която тази институция и основаната върху нея автономност могат да разгърнат своя потенциал?

Правят впечатление определенията **“задължителна”** и **“единствена”**. Те кореспондират по-скоро с тоталитаризма, отколкото с плурализма на либералната политическа система, която предполага различие и другост като основна характерна черта на социалните отношения, в т.ч. в сферата на собствеността. Защитниците на либералната политическа система приемат за напълно естествено negliжирането на частната собственост и на свободния пазар от страна на източноевропейците, тъй като **“рефлексията върху икономическите проблеми отива отвъд антиототалитарното въображение на почти всички дисиденти и противници на тоталитарната държава”**⁸.

Отнесено към Словения, западното определение за гражданско общество като **“силно диференцирано и еманципирано от икономическата среда”** води до извода, че или в Словения с ефективен и търсен от чуждите инвеститори държавен сектор не може да има **“правилно”** гражданско общество, или нещо не е наред с **“източното”** понятие на гражданско

⁷ Малинов Св., Има ли бъдеще понятието „гражданско общество”, Разум, 2007, 1, с. 112.

⁸ Пак там, с. 112-113.

общество, разбирано като “нов морално-обществен ред, икономическите параметри и гаранции за който остават извън ползрението на неговите теоретични защитници”⁹. Излиза, че индивидът като автономен субект, зависещ само от себе си, не може да е едновременно и член на колективистично гражданско общество, защото при всеки случай колективистичното е противоположно на индивидуалистичното.

Икономическата рефлексия, върху която акцентират либералните политолози, влияе **дебалансиращо** върху структурата на групите за натиск в Словения. Най-голям дял в нея заемат групите, защитаващи частен икономически интерес. Това съотношение е характерно за САЩ и Западна Европа по същата икономическа логика на либералната политическа система. Значително по-скромно е представен вторият тип групи за натиск, защитаващ широк обществен интерес по примера на най-голямото гражданско лоби в САЩ “За демократична процедура в държавните институции”, което има 40-годишна дейност, с лидер Джон Гарднър. Най-голямо участие в опита да се влияе върху решенията на всички нива на властта в Република Словения имат професионалните, браншовите и бизнесорганизациите.

За разлика от останалите държави в региона, Словения регулира силния натиск на първия тип групи /лоби/ по специфичен начин, чрез който те са едновременно елемент на управляващите и на опосредстващата зона в политическата система. Техни представители са членове на Горната камара на словенския парламент /Национален съвет/, който има общ състав от 40 члена и следната структура: 22 от тях представляват местни интереси на 11-те региона в страната, 4 защитават интересите на работодателите, 4 – на заетите служители, 4 – на занаятчий и фермери и 6 – на организации с идеална цел¹⁰. Без да изчерпва и дублира дейността на групите за натиск от първия тип, институционализирането на част от дейността им допринася за по-ефективен и толерантен социален и граждански диалог.

Асоциацията на работодателите в Словения /ZDS/ е най-голямата доброволна организация, която представлява и защитава икономическите интереси на работодателите от 1994 г. След нея възникват и други организации на работодателите в различни обществени сфери – **ZDODS, GZS, OZS, TZS**. Първата асоциация има свои представители в Националния съвет на Словения /Горната камара на парламента/, Икономически и социален съвет на Република Словения, Управителен борд на Националния офис по заетостта на Република Словения, Асамблея на института за здравно осигуряване, Борд за надзор на Фонда за обществено осигуряване, Асамблея на института за пенсионно и

⁹ Пак там, с. 114.

¹⁰ Slovenia Constitution, Article 96, p. 13.

инвалидно осигуряване, Съвет по радио и телевизия на Словения, Асамблея и управителен борд на промишлено-търговска палата.

Чрез представителите си в законодателната власт /Националния съвет/, Асоциацията участва в изработване и приемане на закони по социално-икономически и професионални проблеми. Специфичният словенски опит в изграждане на структурите на социалния диалог отразява елементи на делегатската система в бивша Югославия, при която политически субекти се избират отдолу-нагоре, в т.ч. от професионални организации и клубове по интереси.

Гражданският диалог в Република Словения се реализира в три легални форми: асоциации, частни институции и фондации. Броят на юридическите и физическите лица нараства динамично /с 39 % през периода 1996-2004 г./, но диалогът не се развива в дълбочина. Една от причините е ниската мениджърска и административно-техническа квалификация на доброволните членове. Едва 1.92 % от брутния вътрешен продукт на Словения се заделя за развитие на неправителствения сектор. Толкова е приблизително делът за отбрана на страната – 1.79 %.

Диалогът между правителството на Словения и гражданските организации е условие за присъединяване на Словения към Европейски съюз през 2004 г. Във връзка с това изискване правителството приема Стратегия за сътрудничество с неправителствените организации /НПО/, конкретизирана в дългосрочна рамка. Най-големият граждански партньор на правителството е независимата организация Център на неправителствените организации /CNVOS/, включваща 70 неправителствени организации. Тя се стреми да набира алтернативна информация чрез свои източници и връзки. Слабото финансиране на Центъра отслабва противодействието на манипулацията и корупцията. През последните години той се включва по-активно в проекти, финансирани от Европейския съюз.

По оценка на Фрийдъм Хаус, през 2007 г. Словения отбелязва по-нисък индекс на демократичност по показателя “гражданско общество” спрямо предходната година. Това се дължи на по-слабата защита на малцинствата в страната, както от страна на държавните институции, така и на гражданското общество. Малко по-слаби са оценките и по показателите “демократичност на държавно управление” и “независимост на правосъдието”. Правителството си позволява да посегне на “четвъртата власт”, в която е съсредоточен интелектуалният елит на нацията с важна роля при смяна на политическата система. Зачестяват критиките срещу правителството на Янез Янша, а сравненията с медийната политика на предходното правителство, доминирано от Либералдемократическата партия /ЛДП/, не са в полза на демократите. Според словенски журналисти, ЛДП успява да създаде по-добри центрове

за връзки с обществеността, чиито експерти са на равнището на професионалните журналисти. Дясноцентристкото правителство на премиера Я. Янша, поело властта в Словения след пълноправното членство на страната в ЕС и НАТО през 2004 г., не успява да общува равноправно с медиите и при безусловното им уважение. Съдилищата произнасят спорни присъди, а управляващите демонстрират влияние върху големите медии и несъгласие с радикалната им дистанцираност от дейността на управляващите.

Труден проблем в отношенията между правителството и профсъюзите възниква в края на 2007 г., когато кабинетът на Янез Янша решава да увеличи квотата за чуждестранни работници до 29 500 души. Опростяват се формалностите и документацията по издаване на разрешителни за чуждестранни работници. Основната квота обхваща евтина работна ръка от бившите югорепублики и държавите от Югоизточна Европа, които не са членки на Европейския съюз. Профсъюзите критикуват остро правителственото решение. Обвинението срещу премиера Янша гласи: “Вместо да се погрижи за 60-те хиляди безработни в Словения, той привлича чужденци, които подбиват пазара на труда”¹¹.

2. Референдумна демокрация и консенсусно управление – предпоставки за трайни правителства при крехки парламентарни мнозинства

Европейският съюз признава държавния суверенитет на Република Словения на 15 януари 1992 г. Според член първи на конституцията, приета от словенския парламент през декември 1991 г., страната е демократична република. Мотивът на законодателя да предпочете определението “демократична” пред “парламентарна” е желанието за акцент върху реалната власт на народа чрез развития механизъм на референдума, а не върху стандартните правомощия на парламента като висша власт, както е в други страни с парламентарен режим.

Референдумът в Република Словения операционализира представителната демокрация. Няма друга балканска страна, в която той да е по-широко застъпен в конституцията и политическата практика. Докато за мнозинството страни в региона е характерно пасивно участие в политиката /главно на избори/, то чрез референдума в Словения гражданите са перманентно съпричастни на политическия процес.

Референдум в Словения се свиква по всеки важен за обществото въпрос. Няма случай, в който управляващите да избегнат провеждане на референдум по критичен обществен проблем. Право на предложение имат 40 000 гласоподаватели, една трета от депутатите и Националният съвет

¹¹ Дело, Л., 3.12.2007

/Горната камара на парламента/. Предложението се приема с квалифицирано мнозинство от присъстващите депутати. Целта на референдума е постигната, ако мнозинството от участвалите в него подкрепят решението, което е **задължително обвързващо** за парламента /чл. 90/.

Честотата на референдумите в Словения свидетелства за доверието между управляващи и управлявани. Базисен фактор на това доверие и взаимодействие е **хомогенната политическа култура**¹² на словенците, **отразяваща хомогенна социалноикономическа, политическа и етническа структура** – основен елемент на политическата система. Над 80 % от словенските граждани припознават принадлежността към средната класа, мажоритарната етническа общност и умерените политически партии. Преобладаващият траен политически интерес на средната класа е благоприятен фактор за силния и наситен център на словенското политическо пространство. Статичните елементи в политическата култура на словенските граждани /за разлика от динамичните/ се изграждат бавно в течение на десетилетия и отразяват историческите традиции в политическото поведение на нацията. В този смисъл политическата култура е относително константна величина, априори зададена на политическата система.

Основните партии вдясно и вляво от словенския политически център са управляващата Демократическа партия и Либералнодемократичната партия /опозиционна/, които имат общо 52-ма депутати в 90-местната Долна камара на парламента. По типологията на С. Верба словенецът притежава смесен тип политическа култура с акцент върху активистката /активно участие в политическия процес/. Политическото участие е пряко свързано със социалния статус, степен на образование, достъп до информация, свободно време, комуникативност, политическа социализация. Високият икономически и културен статус на словенския гражданин изключва проблем, който съществува в други балкански страни: ограничаване присъствието на безпросветните в политическия живот.

Активистката, гражданска политическа култура е базисен фактор на консенсусното управление в страната. В продължение на 15 години управляващи и опозиция разпределят почти поравно местата в

¹² Става въпрос за съгласие на ниво словенска общност. Според Г. Алмънд хомогенната политическа култура **не е необходимо условие** за изграждане на демокрация, но продължителната ѝ липса прави демокрацията крехка и трудно функционираща /Увод в политологията. www.astro.tondy.com/print-topic/. **Демокрацията може да съжителства и с хетерогенна политическа култура**, каквато е тя в Босна и Херцеговина, но хомогенната политическа култура в Словения е благоприятно условие за развитие на реалната полиархия.

парламента. Правителствата са коалиционни. Няма политическа партия, която може да управлява самостоятелно. **Крежки парламентарни мнозинства с трайни правителства – това е специфична словенска форма на политическа демокрация.**

Дясноцентристкото правителство с премиер Янез Янша управлява страната след парламентарните избори през 2004 г. Освен доминиращата Демократическа партия /Slovenska demokratska stranka/ на премиера Я. Янша с 29 места в парламента то включва коалиция Нова Словения /Nova Slovenija/ с най-голяма тежест на Християннародната партия /Krcanska ljudska stranka/ – член на Европейската народна партия – с 9 места и Демократичната партия на пенсионерите /Demokratska stranka uposojencev Slovenije/ с 4 места. Правителството е подкрепено от Словенската народна партия /Slovenska ljudska stranka/¹³ със 7 места и двама представители на малцинствата. По този начин управляващото парламентарно мнозинство на днешното словенско правителство възлиза на 53 депутати срещу 36 на опозицията.

Главна опозиционна сила е Либералнодемократичната партия /Liberalna demokracija Slovenije/ с 23 места в парламента, следвана от Обединената листа на социалните демократи /Združena Lista socialnih demokratov/¹⁴ – 10 места, и Словенската национална партия /Slovenska nacionalna stranka/ с 6 места. Либералнодемократичната партия /ЛДП/ е официално регистрирана през 1990 г., както това става с всички политически партии извън Съюза на югославските комунисти /СЮК/. Янез Дърновшек е лидер на ЛДП от 1992 г., наследник на Социалистическия младежки съюз, участник в опозиционната коалиция ДЕМОС. След първите свободни избори в Словения през 1989 г. той е член на Председателството на СФРЮ /Колективното Президентство/ и договаря окончателното изтегляне на ЮНА от територията на Словения.

¹³ Партията е наследник на създадената през XIX век Всенародна партия, която защитава консервативни политически принципи.

¹⁴ На парламентарните избори през 1992 г. някои леви политически партии сформират коалиция под името Обединена листа, която представлява предизборно обединение на социално ориентирани партии, в т.ч. част от разпадналия се Съюз на югославските комунисти. След изборите, на които Обединената листа печели 14 депутатски места, три от съставящите я партии решават да се отделят и създадат нова партия, която се придвижва от центъра на лявото пространство към политическия център. На своя конгрес през май 1993 г. тя се преименува в Обединена листа на социалните демократи с лидер Борут Пахор. Това е истинската социалдемократическа партия на Словения. Основната ѝ цел е създаване на силна социална държава. На първо място сред партийните приоритети е икономическата ефективност, без която не е възможна широка социална програма. На второ място е социалната сигурност на гражданите, а на трето – отговорността за околната среда и здравеопазването. Партията определя националния интерес по следния начин: непрекъснато повишаване на жизнения стандарт на гражданите. /www.zls.si,26.10.2006/.

След пълен правителствен мандат през периода 1992-1996 г. ЛДП с премиер Я. Дърновшек съставя второ правителство с пълен мандат и най-крехкото парламентарно мнозинство в историята на Словения. След продължителни преговори Либералдемократическата партия с 25 места, Народната партия с лидер Мариян Подобник, подкрепяна от словенски фермери и от представители на едрия капитал /20 места/ и Социалдемократическата партия /1 място/ формират правителство с парламентарно мнозинство от 46 гласа срещу 44 гласа на опозицията.

Политическата толерантност позволява коалиции от двата спектъра на политическото пространство. След като управлява с дясната партия на М. Подобник, през 2000 г. ЛДП на Я. Дърновшек се коалира с лявата партия Обединена листа на социалните демократи, Демократичната партия на пенсионерите и дясната Народна партия. През втория си мандат 2000-2004 г. ЛДП организира референдум за пълноправно членство на Словения в ЕС и НАТО, одобрено от гласоподавателите съответно с 89 % и 66 %. През същия период конституцията е променена за четвърти път след обявяване на независимостта на страната. Текстовете на членове 3 и 3а носят отпечатъка на либералнодемократическите идеи за защита на националния суверенитет и потребност от всенароден референдум при необходимостта от прехвърляне на суверенитет върху международна организация /НАТО/ и съюз /ЕС/. В тази си част конституцията предвижда референдум преди ратификация на международни договорености, чиято реализация би могла да постави под заплаха живота на словенски граждани. Словения не подписва двустранни споразумения със САЩ за участие в международната военна коалиция срещу Ирак, както това направи България. Тя взема участие в мироопазващи и мироналагащи мисии само по линия на ООН и НАТО при стриктно спазване на конституционните текстове.

На парламентарните избори през 2004 г. ЛДП е втора политическа сила след Словенската демократична партия с лидер Янез Янша. Той започва политическа кариера като лидер на Социалдемократическия съюз от коалиция ДЕМОС и е първият министър на отбраната през периода 1991-1994 г. Реорганизира териториалната отбрана на Словения, спечелила “квазивойната” срещу ЮНА през юли 1990 г., и подготвя страната за членство в НАТО. През 1993 г. Я. Янша създава неправителствената организация “Атлантически клуб” за връзки с НАТО. През същата година е избран за лидер на Словенската Демократическа партия, възникнала след разпадане на Социалдемократическия съюз, и е преизбиран на всички досегашни контреси. Член е на Горната камара на Скупщината в периода 1993-1994 г. В правителството на Андрей Баюк /май-август 1992 г./ е министър на отбраната. Инициира написване на

Стратегия за национална сигурност на Словения, включваща принадлежност към НАТО.

Фундаменталният консенсус между управляващи и управлявани се допълва от функционално съгласие с примат на правилото за управление на мнозинството. Под мнозинство се разбира не само парламентарно вишегласие, а мнозинство на хората с право на глас, потвърдено от референдум. Референдумът е индикация за степента на съвпадение между преобладаващия политически интерес на представителното тяло А и на гражданите в базисния структурен елемент на политическата система Б. Различията между политическите интереси на представителното тяло А и на народа Б, на реалната и номиналната власт, индикирани с референдум, са сравнително най-малки в Словения. Политическите интереси на гражданите Б са осъзнати потребности, които се проявяват във вид на претенции към политическия процес и управляващите А.

Референдумът е общоприета процедура за разрешаване на спорове и конфликти. Неговото подробно регламентиране в конституцията изразява желанието на управляващи, опозиция и управлявани да приемат принципа на мнозинството, без който нито едно общество не може да функционира като демократично. Фундаменталният и функционален консенсус в словенската политика е специфичен аргумент в подкрепа на тезата, че конфликтите не са задължителна интегрална част на полиархичната политическа система. За разлика от спора, който изразява противоречиви интереси в мирни, нормални взаимоотношения между техните носители субекти, конфликтът е сблъсък между субектите, при който част от тях се стремят да наложат чрез сила 100-процентния си интерес над други субекти. Силата се проявява в три основни форми: а/ като субектно отношение в социалната система /по Р. Дал/, б/ материално-веществен потенциал, задействан при силово субектно отношение и в/ велика сила – държава със силно влияние върху международните отношения, член на Съвета за сигурност на ООН и притежател на ядрено оръжие.

Конфликтът е отказ от компромиса – единственото средство за разрешаване на спора. Споровете в словенската политика произтичат от плурализма, несъгласията, опозицията, противоположните схващания. Политическите субекти вярват в ценността на разнообразието и отричат вярата в конфликта. Отказът от политически конфликти, включен в партийните програми на основни политически партии, потвърждава тезата на Дж. Сартори за демокрацията: “От плурализма трябва да се извлече не аргумент за възхвала на конфликта, а познание за динамичната същност на съгласието /консенсуса/, което изхожда от принципа, че всеки трябва да отстоява правотата си в борба с критиките и несъгласията.

Плуралистичното несъгласие може не само да не навреди, но и да бъде полезно за политическата система”¹⁵. Джовани Сартори счита за погрешна тезата, че “конфликтът, а не съгласието е в основата на демокрацията”¹⁶.

Консенсусът в словенската политика относно формата на държавно управление не изключва междуличностни спорове и конфликти. Противоположното твърдение би било идеализация на политическия процес. Междуличностни несъгласия съществуват между президента Я. Дърновшек и премиера Я. Янша, които имат за основа партийни противоречия между Либералнодемократическата и Демократическата партия.

С кратки прекъсвания през 1992 г. и 2000 г. Я. Дърновшек е премиер на Словения до 2002 г., когато е избран за президент на страната с петгодишен мандат¹⁷. Президентските избори през 2007 г. печели кандидатът на лявоцентристки опозиционни партии д-р Данило Тюрк¹⁸. Янез Янша е министър-председател от 2004 г., когато победата на неговата партия поставя край на 12-годишното управление на либералдемократите. Президентът Я. Дърновшек не възприема два акцента в правителствената политика на премиера Я. Янша: а/ значителни привилегии за капитала и б/ прехвърляне на по-голяма част от словенския суверенитет върху НАТО¹⁹. “Имаме потребност от държавници с повече съзнание – изтъква Я. Дърновшек, които да не се грижат приоритетно за личните си интереси. Ние се нуждаем не от хора с голямо его, а от такива, които се осмеляват да поставят граници на капитала и печалбата”²⁰. Новият президент на Словения Д. Тюрк е против войната срещу Ирак през 2003 г. По време на дискусиата в ООН относно иракската криза той заявява: “Чуждите войски в Ирак са част от проблема, а не от неговото решение”²¹. Тюрк има резерви към правителствената позиция относно политическия статут на Косово.

Словенският премиер Я. Янша, чиято страна **поема Председателството на ЕС от 1 януари 2008 г.**, обявява готовност да

¹⁵ Сартори, Дж., Теория на демокрацията, С., кн. 1, с. 144.

¹⁶ Пак там.

¹⁷ След тежко боледуване Янез Дърновшек почива през февруари 2008 г.

¹⁸ Роден в Марибор през 1952 г., Данило Тюрк печели президентските избори през ноември 2007 г. с 68 % от гласовете, почти два пъти повече от конкурента си Лойзе Петерле – бивш министър-председател на Словения. Д. Тюрк се явява като независим кандидат, но е подкрепен от лявоцентристката опозиция. Доктор по международно право и дипломат от кариерата, той работи дълги години в ООН и други международни организации. Д. Тюрк е първият посланик на Словения в ООН през 1992 г. след международното признаване на републиката.

¹⁹ През 2007 г. правителството на Я. Янша иска от САЩ разполагане на система за ПРО върху територията на Словения.

²⁰ Дело, Л., 18.04.2007.

²¹ International Herald Tribune, Nov., 11.2007.

предприеме стъпки към признаване на контролирана независимост на Косово, ако до 10 декември 2007 г. не се стигне до разрешаване на проблема. Янез Янша подкрепя плана на ЕС, който е съобразен с плана на Марти Ахтисаари.

Нелогична е позицията на словенския премиер относно политическия статут на Косово: “Словения разбра, че целите Балкани са един пакет, към който Европа не може да подходи на парче. Това означава, че Косово трябва да бъде независимо²², на Сърбия трябва да се помогне да влезе в ЕС, на Босна трябва да се даде възможност да намери европейска посока чрез дефиниране на нейна конституция и трансформиране в една-единствена общност. Трябва да се протегне ръка и на Македония, защото тя също има свои вътрешни проблеми”²². Възниква въпросът: какъв друг, ако не на парче, е подходът за независимо Косово, ако е реална интеграционната тенденция в рамките на ЕС? Дали този подход не противоречи на общата политика към Западни Балкани, която предлага Европейският съюз?

Словения е първата постюгославска държава, която през март 2008 г. признава едностранно обявената държавна независимост на Косово.

²² ЕС е готов да признае независимо Косово, Сега, 17.11.2007.